

5. Якимчук А. П. Лінгвокультурна комунікація як випробовування для перекладача [Електронний ресурс] / А. П. Якимчук. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/2023/1/17.pdf>.
6. http://bukvoid.com.ua/library/terri_pratchett/pravda_pereklad_-_oleksandr_mihelson/.
7. <http://rem-lj.livejournal.com/662099.html#cutid1>.
8. http://royallib.com/book/Pratchett_Terry/The_Truth.html
9. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Literat/mzar/index.php.
10. <https://fantlab.ru/work1991>.

Вороб'єва І. А. О проблеме адаптации реалий в переводе произведений жанра фэнтези.

Аннотация

Статья рассматривает особенности перевода произведений жанра фэнтези на примере переводов романа Т. Пратчетта «The Truth». Исследование освещает проблемы привлечения способа адаптации (одомашнения / приспособления к целевой культуре) для передачи оригинальных реалий на языке перевода.

Ключевые слова: фэнтези, перевод, Т. Пратчетт, адаптация, одомашнения.

Vorobyova I. A. The problem of realia' adaptation in translation of fantasy novels.

Summary

The article devotes to the issue of translation of fantasy novels taking T. Pratchett's «The Truth» as an example. The study highlights the problems of applying an adaptation method to replace original realia with the target language tools. The aim of the study is to analyse the appropriateness of adaptive translation method usage regarding common and proper names. The objects of research are Ukrainian translation (O. Mykhelson) and two Russian translations (N. Berdennikov / A. Gikarentsev and R. Kutuzov). The level of original text's adaptation in translation and its conditionality are worth discussion. According to the analysis provided, Ukrainian interpreter O. Mykhelson adapted original text to a higher degree than it was made by Russian translators. Moreover, many of the original realia found their new modern understanding in terms of current Ukrainian culture. However, Russian variants of translation appeared formal; the most frequent translation methods were transcription, transliteration, and word-to-word and direct translations.

Key words: fantasy, translation, T. Pratchett, adaptation.

УДК 811.161

Вотінцева М. Л.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара
E-mail: votis@ua.fm

**ЩОДО ПИТАНЬ МОНОСЕМАНТІВ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ
(НА МАТЕРІАЛІ ЗАПОЗИЧЕНЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)**

У статті представлені англійські запозичення, способи їх перекладу українською мовою. Зроблено висновок, що запозичення з'являються у мові, що запозичує, з одним лексичним значенням, тобто є моносемантами.

Ключові слова: переклад, запозичення, моносемант, калькування, транслітерація, транскрипція.

Проблема способів перекладу запозичень привертає до себе увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Особливо суперечливим є питання адекватності перекладу цього прошарку лексики українською мовою.

Актуальність дослідження зумовлена зростаючим інтересом лінгвістів до проблеми перекладу одиниць безеквівалентної лексики, зокрема запозичень, та необхідністю дослідження питання адекватності їх перекладу.

Метароботи полягає в дослідженні особливостей перекладу українською мовою однозначних слів, запозичених із сучасної англійської мови.

Об'єктом дослідження є моносеманти, запозичені з англійської мови.

Предмет дослідження – способи перекладу англійських моносемантів-запозичень українською мовою.

Наукові дослідження Н. Н. Амосової, Ю. Д. Апресяна, Т. І. Арбекової, Л. Блумфільда, М. А. Брейтера, В. Р. Гака, Е. Л. Гінзбург, Л. П. Крисіна, П. С. Кузнецова, М. В. Лебедева, З. Прошиної А. І. Смирницького, І. А. Стерніна, А. А. Уфимцевої, Д. Н. Шмельова та інших вчених стали теоретико-методологічною основою статті.

Сьогодні англійська мова є засобом міжнародного спілкування. Це, насамперед, мова провідних ЗМІ (впливових теле- і радіокомпаній, світової мережі Інтернет, багатьох газет і журналів), які є засобами міжкультурної комунікації. З огляду на це, її вплив на інші національні мови є беззаперечним.

Поява запозичень в українській мові зумовлена екстралінгвальними факторами, такими як постійний розвиток суспільства, техніки і технології, поява нових реалій, які потребують відбиття у мові. Як правило, запозичення є моносемантичними. Це слова, які виникли нещодавно і ще не отримали широкого розповсюдження. Моносемантами називаються слова, які мають одне значення (від грец. *monos* – «один» + *semantikos* – «що означає»), таким чином поняття однозначності тотожне моносемії. Досліджуваний нами фактичний матеріал показав, що до однозначних слів, перш за все, належать власні назви, можливості семантичного варіювання у яких обмежені особливим, гранично-конкретним характером значень. Термін, в ідеалі, прагне однозначності, і більшість термінів є однозначними: медичні: *thrombosis* – тромбоз, *psychopath* – психопат; літературознавчі: *alliteration* – алітерація, *metaphor* – метафора тощо [2, с. 112–117].

Крім зовнішніх впливів, виникнення запозичень стимулюється внутрішніми чинниками. По-перше, це намагання уникнути полісемії, закріпити за своїм і чужим словом різні смислові відтінки. Наприклад: *варення* – «зварені в цукровому сиропі, меді чи патоці ягоди або фрукти» і *джем* – (англ. *jam*) – «желеподібне варення», *подорож* – «поїздка або пересування пішки по місцях, віддалених від постійного місця проживання» і *круїз* (англ. *cruise*) – «подорож по воді». По-друге, це прагнення замінити багатослівне найменування однослівним: *вправний стрілець* – *снайпер*, *біг на короткі дистанції* – *спринт* [3].

М. А. Брейтер відзначає, що близько 15 % новітніх англіцизмів запозичується у зв'язку з відсутністю відповідного найменування в мові-рецепторі. До них належать: «детектор» (*валют*), *топ-модель*, *віртуальний*, *інвестор*, *дайджест*, *спонсор*, *спрей*. До цієї групи віднесені також ті запозичення, які через певні причини (легше вимовляються, коротші, конкретніші за семантикою) витіснили раніше освоєні або споконвічно українські одиниці, наприклад *прайс-лист* (замість *прейскурант*), *імідж* (замість *образ*). Тут точніше говорити не про витіснення, а про перерозподіл смислових ролей: в одних ситуаціях доречно вживання тільки англіцизмів (*імідж працівника*, *імідж нашого банку*), в інших – *образ* (*образ звіра*, *царя*, *вчителя* і т. д.) [1, с. 113–127].

Нова лексична одиниця проходить кілька стадій соціалізації (прийняття її в суспільстві) і лексикалізації (закріплення в мові). З'явившись, запозичення поширюється, як правило, викладачами університетів, шкільними вчителями, працівниками ЗМІ, потім він фіксується у друкованому виді.

Наступна стадія соціалізації – прийняття нової лексичної одиниці широкими масами носіїв мови. Після цього розпочинається процес лексикалізації: придбання навичок використання запозичень у суспільстві, виявлення умов для його використання в різних аспектах. В результаті утворюється лексична одиниця окремого структурного типу (просте, похідне, складне, складно-похідне слово чи словосполучення), яка включається в різні словники неологізмів.

Слід зазначити, що швидкість засвоєння запозичень у різних соціальних групах мовного колективу неоднакова. Необхідно чимало часу для того, щоб нові слова непохитно закріпилися в мові, а їх вживання було зрозуміле кожному.

При перекладі запозичень існує певніскладнощі: 1) відсутність відповідності (еквівалента, аналога) у мові перекладу; 2) необхідність передати не тільки предметне значення (семантику) запозичення, а й також його колорит (конотацію).

Запозичення є для перекладу складними словами, оскільки знайти їх у словниках у більшості випадків неможливо. Словники публікуються не так швидко, як відбувається розвиток усіх сфер людського життя і, відповідно, виникнення нових понять і слів, що їх позначають. І все ж таки, на думку філологів, відсутність словників з неологізмами не можна назвати найголовнішою проблемою, з якою стикається перекладач під час перекладу текстів із запозиченнями.

Однією з основних проблем перекладу запозичень є з'ясування значення нового слова. Дуже часто трапляється так, що нового слова немає не тільки в англо-українському словнику, а і в англо-англійському, тоді перекладач змушений з'ясувати значення запозичення з контексту.

Серед основних засобів перекладу запозичених одиниць виділяють наступні: транслітерація, транскрипція, транскодування, калькування, описовий та роз'яснювальний переклад.

Всього за декілька років до складу активної лексики української мови увійшли слова англійського походження, що не тільки позначають нові явища культурного та суспільного життя, а й витісняють власні елементи з аналогічним чи близьким значенням. Точніше кажучи, англійська лексична інновація та запозичення, яке стало повноцінною одиницею іншої (української) мови, підпорядковується нормам певної мови і використовується на одному рівні з «рідномовним» синонімом, наприклад: **диск драйв** (від англ. *disk drive*) – **дисковод**; **дайджест** (від англ. *digest*) – **огляд**; **амбасадор** (від англ. *ambassador*) – **посол**; **прохібіція** (від англ. *prohibition*) – **заборона**; **енігма** (від англ. *enigma*) – **загадка**; **перфоманс** (від англ. *performance*) – **вистава**; **юзер** (від англ. *user*) – **користувач**.

Цей процес відбувається у всіх сферах життя, зокрема в науково-технічній, економічній, ЗМІ; комп'ютерних та Інтернет-технологій, суспільно-політичній, побутового спілкування тощо. Англіцизми у сучасному розмовному мовленні мають переваги над українськими синонімами, підкреслюючи рівень обізнаності користувача у певних сферах та виокремлюючи групу людей, що використовують цю лексику.

У Таблиці 1 ми показуємо значення і способи перекладу українською мовою англійських запозичень з різних сфер життя. При перекладі переважної кількості англійських неологізмів застосовується метод транскрипції. Менш активно використовується засіб калькування, транскодування та метод описового перекладу.

Таблиця 1

Англійське слово	Запозичене слово	Значення запозичення	Спосіб перекладу
<i>hoverboard</i>	<i>ховерборд</i>	пристрій, що нагадує скейтборд, у якого замість коліс два антигравітатори, може літати на висоті близько семи сантиметрів над землею.	транскрипція
<i>trader</i>	<i>трейдер</i>	спеціаліст в галузі фінансів, людина, що здійснює операції (спекуляції) з цінними паперами (облігаціями, акціями) та іншими фінансовими інструментами з метою отримання прибутку.	транскрипція
<i>offline</i>	<i>офлайн</i> (можливий варіант написання <i>оф-лайн</i>)	за межами глобальної мережі Інтернет.	транскрипція
<i>afterparty</i>	<i>афтенамі</i>	вечірка, яка відбувається після закінчення якогось урочистого заходу або святкування чогось.	транскрипція
<i>phablet</i> (<i>phone + tablet</i>)	<i>фаблет</i>	смартфон великого розміру, щось середнє між телефоном і планшетом.	транскрипція
<i>e-money</i>	<i>електронні гроші</i>	означення грошей чи фінансових зобов'язань, обмін та взаєморозрахунки, які проводяться за допомогою інформаційних технологій	калькування
<i>i-finger</i>	<i>і-палець</i> (можливе написання <i>ай палець /ай-палець</i>)	палець, який лишають чистим задля користування смартфоном або іншим гаджетом. Неологізм утворений за допомогою	транскрипція та калькування

		префіксаі- за аналогією з іншими неологізмами цієї ланки (айфон, айпад).	
smarty ring	«розумне» кільце	«розумне» кільце дозволяє керувати смартфоном без безпосереднього доступу, тобто приймати і відхиляти вхідні дзвінки, телефонувати на запрограмовані номери, запускати камеру й регулювати музику.	калькування
IT (information technology – спеціаліст у галузі інформаційних технологій (IT))	айтішник	як ми бачимо, в цьому неологізмі наявна транскрибована частина «айті», до якої додали суфікс чоловічого роду <i>-шник</i> , що вказує на позначення осіб за сферою діяльності та родом занять (наприклад: кіношник, даїшник, ЦРУшник).	калькування
Graphics Interchange Format (GIF)	гіф-зображення	формат обміну зображеннями – 8-бітний растровий графічний формат, що використовує до 256 чітких кольорів із 24-бітного діапазону RGB. Однією з головних особливостей формату є підтримка анімації та прозорості.	транскрипція та описовий
installation	інсталяція	процес установки програмного забезпечення на комп'ютер кінцевого користувача	калькування
life hacking	лайфхак або лайфхакінг	сленговий термін, що означає маленьку хитрість або корисну пораду, яка допомагає вирішувати побутові проблеми, заощаджуючи тим самим час.	калькування
screenshot	скріншот	отримане пристроєм зображення, яке показує те саме, що бачить користувач на екрані монітора або іншого візуального пристрою виводу	транскрипція
user	юзер	користувач	транслітерація

У межах статті неможливо уявити все розмаїття запозичених слів. Але з таблиці можна визначити, що всі подані неологізми перейшли в українську мову з одним лексичним значенням, тобто вони моносемантичні.

Поняття неологізму є історично змінним. Будь-яке слово поступово втрачає статус неологізму у процесі соціалізації. Такі слова поступово засвоюються мовним колективом, що зменшує відчуття «новизни» з боку носіїв мови. Актуальність позначуваного денотата призводить до активного використання слова або словосполучення та позбавляє його ознаки новизни, і у процесі більш поширеного використання слово набуває спочатку нових відтінків значення, а з часом може перетворитися на полісемант. В результаті змін запозичені слова настільки засвоюються мовою, що перестають відчуватися його рядовими носіями як чужі, іноземні, і їхнє іншомовне походження може бути розкрито тільки етимологічним аналізом.

Список використаної літератури

1. Брейтер М. А. Англицизмы в русском языке : история и перспективы: пособие для иностранных студентов-русистов / М. А. Брейтер. – Владивосток : Диалог, 1998. – С. 113–127.
2. Вотінцева М. Л. Моносеманти у сучасному англійському розмовному мовленні / М. Л. Вотінцева // Психолінгвістика: [збірник наук. праць]. – Переяслав-Хмельницький: ПП «СКД», 2010. – Вип. 6. – С. 112–117.
3. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/9817-zapozichennya.html>
4. Крысин Л. П. Иностранные слова в современной жизни / Л. П. Крысин // Русский язык конца 20 в. – М., 1996. – С. 233–240.

Вотінцева М. Л. Некоторые вопросы моносемантов и особенности их перевода (на материале заимствований с английского языка).

Аннотація

В статье представлены англоязычные заимствования, способы их перевода на украинский язык. Сделан вывод о том, что заимствованные слова возникают в языке с одним лексическим значением, то есть являются моносемантами.

Ключевые слова: перевод, заимствование, моносемант, калькирование, транслитерация, транскрипция.

Votintseva M. L. Some questions monosemantov and features of their translation (based on borrowing from English).

Summary

Every year the language is replenished by new words that are introduced into official dictionaries and extend the vocabulary. The problem of translation of English neologisms attracts the attention of Ukrainian as well as foreign researchers. The relevance of our research is caused by the increasing interest of linguists, connected with the problems of translation and assimilation of English borrowings. The aim of our research is to analyze monosemantic borrowings and ways of their translation from English into the Ukrainian language. The object of our investigation is monosemantic neologisms borrowed from English. The subject of our investigation is the methods of translation of English monosemantic borrowings. Factors which affect the emergence of new word units usually include: extralinguistic factors – scientific, technological and social progress, linguistic factors – the tendency to linguistic economy, the commitment to analyticity. Server – сервер, browser – браузер, e-market – електронна торгівля, user – юзер, provider – провайдер, site – сайт, selfie stick – селфі палка, dronie – дрони etc. – all these words are monosemantic and translated with the help of transliteration, transcription or calque and were successfully «inserted» into Ukrainian language.

Key words: translation, borrowing monosemant, tracing, transliteration, transcription.

УДК 81-119

Гаврилюк І. О.,
аспірант Інституту іноземної філології
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
E-mail: ira_gu@ukr.net

**МАС-МЕДІЙНИЙ ДИСКУРС:
ЗМІСТОВІ, СТРУКТУРНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ**

У статті подано визначення поняття «мас-медійний дискурс» та зазначено його основні різновиди. Розглянуто особливості мас-медійного дискурсу у лінгвістичній теорії. Наведено класифікацію основних різновидів мас-медійного дискурсу відповідно до різних критеріїв. Висвітлено принципи структурно-організаційних особливостей мас-медійного дискурсу як процесу і результату діяльності мовної особистості.

Ключові слова: дискурс, мас-медійний дискурс, структурно-організаційні особливості, типологія, мовна особистість.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасні глобалізаційні тенденції, розвиток новітніх комунікаційних технологій, зростаюча роль інформації у суспільстві сприяли виникненню мас-медійного (медіа-) дискурсу. Як поняття він набув значної популярності внаслідок активного поширення як концепції дискурсу загалом, так і дискурсивного аналізу. Одночасно мас-медійний дискурс вважається сьогодні одним із найважливіших та найактуальніших як практичний ефективний засіб комунікативної дії, оскільки чимало знань про дійсність надходить до сучасної людини опосередковано, через мас-медіа. Важливість мас-медійного дискурсу зумовлюється тим, що в його межах відбувається так званий «діалог культур» – рівноправна взаємодія «Я» та «Іншого», внаслідок чого обидві культури взаємозбагачуються. Отже, **актуальність** дослідження зумовлена теоретичною та практичною вагомістю проблеми мас-медійного дискурсу.

Вивчення особливостей функціонування мас-медійного дискурсу є одним із провідних напрямів світової лінгвістики. Теоретичні аспекти зазначеної проблеми висвітлюються у працях Т. А. Ван Дейка, Т. Г. Добросклонської, М. Р. Желтухиної, В. І. Карасика та інших. Останнім часом в